

Spreektekst: Wat is er in het verleden gewisseld?

(Kabinetten, Kamer, RvS, Donner en ARK)

- Ik heb vorige week een ultimatum moeten inzetten; aangifte doen bij het OM van mogelijk strafbaar handelen door de Belastingdienst.
- Deze handelingen kenmerkten zich allemaal vanuit de te ver doorgeslagen focus op fraudebestrijding. Dit is echter niet iets waar alleen de Belastingdienst voor verantwoordelijk is, maar ook beleidsmatig in de hardheid van het stelsel zijn wettelijke verankering heeft gekregen.
- De term "Bulgarenfraude", die vrijelijk werd gebruikt in brieven maar ook in debatten en Kamervragen, zou je met de huidige bril op ongepast kunnen noemen aangezien een hele bevolkingsgroep als fraudeurs werd weggezet.
- Als gevolg van deze fraudezaak kwam er terecht een forse maatschappelijke druk om de bestrijding stevig ter hand te nemen. Hierbij werd bewust afgewogen dat de focus op fraudebestrijding betekende dat ingeleverd werd op de dienstverlening aan de toeslaggerechtigden.

- “Alleen de echte fraudeurs pakken” is gemakkelijk in kamerstukken of moties te zetten, maar daarmee ben je er nog niet.
- De tachtig / twintig uitspraken binnen de Belastingdienst, waarbij bedoeld werd dat de fraudemaatregel voor 80% succesvol was maar waar de “goeden” 20% zouden lijden, zijn eigenlijk vergelijkbaar met de beleidsvoornemens zoals die indertijd ook met de Kamer zijn gedeeld.
- Op 14 april 2011 schreef mijn ambtsvoorganger al aan uw Kamer:

“Een groot punt van zorg is dat er steeds meer systematisch misbruik wordt gemaakt van de dienstverlening in het huidige belasting- en toeslagensysteem. Men kan zich zelfs afvragen of de dienstverlening niet te ver is doorgeslagen.” (32740, nr.1)

- Later werd het breed kabinetsbeleid, op 20 dec 2013 schreef de minister van V&J:

“Het kabinet presenteert vandaag een pakket maatregelen, waarbij het oog heeft voor een goede balans tussen gerechtvaardigd vertrouwen, goede dienstverlening en

fraudebestrijding. Daarbij is het de inzet van het kabinet niet alleen om fraudeurs aan te pakken, maar ook om zo veel mogelijk te voorkomen dat goedwillenden lijden onder de kwaadwillenden.” (17050, nr. 450)

- “Zo veel mogelijk voorkomen” was daarbij officieel kabinetsbeleid, daarbij werd dus geaccepteerd dat de goeden zouden kunnen lijden onder de kwaden.
- Dit is indertijd ook vele malen in de correspondentie tussen kabinet en Kamer gewisseld. Wat dit praktisch voor toeslaggerechtigden betekende werd bijvoorbeeld in antwoord op Kamervragen aangegeven:

“Als een aanvrager geen afspraak maakt of zonder opgave van reden niet komt opdagen, dan wel niet reageert op de vraagbrief, wordt de toeslag niet toegekend. Als er sprake is van een lopende toeslag wordt die gestopt en teruggevorderd.” (12 juli 2013, Bashir/Jansen (SP) aanhangsel handelingen 2813)

- Niet alleen in brieven en Kamervragen maar ook via nieuwe wetten én moties en amendementen vanuit uw

Kamer is er indertijd veelvuldig over gecommuniceerd. In de speciale fraudewet werd al aangegeven:

"Het Kabinet is echter van mening dat zo veel mogelijk moet worden voorkomen dat de goedwillenden lijden onder de kwaadwillenden, die in aantal slechts een kleine minderheid vormen. Daarom is getracht om de antifraudemaatregelen zo specifiek mogelijk te richten op de fraudeurs." (MvT 33754, nr. 3).

- Ook werden er verdergaande maatregelen aangekondigd en werd er geen voorschot verleend bij verhoogd frauderisico. Daarvoor werden risicoprofielen geïntroduceerd, waarmee aanvragen met een **mogelijk** verhoogd frauderisico worden gedetecteerd.

"Deze aanvragen worden extra gecontroleerd. Deze maatregel heeft tot gevolg dat de betrokken aanvragers langer op een voorschot moeten wachten, omdat de Belastingdienst moet wachten op gegevens van derden (bijvoorbeeld van kinderopvanginstellingen) en/of aanvragers naar de balie moeten komen om te bewijzen dat

de verstrekte gegevens kloppen (bijvoorbeeld met werkgeversgegevens, die de Belastingdienst dan kan verifiëren). Hier geldt het adagium: 'No show, no money'. (Kamerstukken II, 2013/14, 17050, nr. 435)"

- De Raad van State heeft indertijd (tot aan 23 oktober 2019) steeds de harde lijn die destijds als beleid is ingezet ondersteunt. Vanuit de Kamer is enkele malen in moties en amendementen om verzachting gevraagd maar deze haalden geen meerderheid. (onder meer Ulenbelt en Siderius (SP) 31322 nr. 295 en Omtzigt (CDA) 33754 nr.10)
- Ook de commissie Donner vraagt aandacht voor de door de politiek geëiste focus op fraudebestrijding waarmee de focus verschuift ten koste van de dienstverlening. Citaat eindrapport:

"Misschien wel de belangrijkste verschuiving in perspectief, is de wijze waarop thans gekeken wordt naar het stelsel van toeslagen en de handhaving daarvan. De gevolgen daarvan, waarvoor men nu met klem aandacht vraagt, deden zich al voor vanaf de totstandkoming van het stelsel van toeslagen.

Het was ook bekend dat zij zich voordeden. Waar (ruim) vijf jaar geleden de bestrijding van fraude en misbruik van sociale voorzieningen centraal stond in de aandacht van politiek en media, gaat de aandacht nu uit naar de gevolgen van die bestrijding voor veel burgers. Die worden zodanig hard bevonden dat er inmiddels stemmen opgaan dat het stelsel in zijn geheel 'op de schop' moet."

- Ook de Algemene Rekenkamer heeft in 2014 gekeken naar de fraudebestrijding en risico selectie en geoordeeld dat Toeslagen voldoet aan de kenmerken van goede fraudebestrijding.

"Best practice: Fraudebestendigheid toeslagen Belastingdienst neemt toe

De Belastingdienst heeft in 2014 de mogelijkheden om te frauderen met toeslagen verder beperkt door het toezicht meer risicogericht op te stellen en verder te intensiveren. Goede fraudebestrijding heeft volgens de Algemene Rekenkamer tenminste de volgende kenmerken:

- *De aanpak is primair preventief in plaats van repressief.*

- *De aanpak is dynamisch en houdt rekening met een steeds wisselende fraudecontext waarin nieuwe vormen en patronen van fraude ontstaan.*
- *Bij de fraudebestrijding maken instanties effectief gebruik van eigen objectieve gegevens en worden gegevens geverifieerd. De organisatie voert frauderisico-analyses uit waarbij gebruikt wordt gemaakt van meerdere bronbestanden, zowel binnen de eigen organisaties als door koppelingen met relevante derden.*
- *De organisatie werkt samen met andere instanties om data te analyseren of controles te combineren.*

Wij zien dat de fraudebestrijding door de Belastingdienst bij toeslagen voldoet aan deze kenmerken.” (Resultaten verantwoordings-onderzoek 2014 Ministerie van Financiën (IX))